

Menneisyyden taikalaatikko

Menneisyyden taikalaatikon tarkoituksena on luoda mukavia keskusteluhetkiä ja herättää muistoja. Alkuperäiset valokuvat, esineet ja taideteokset kuuluvat Turun kaupungin kokoelmiin. Menneisyyden taikalaatikko on osa OmaKirjasto-palvelua.

© Turun museokeskus 2021

Sisällysluettelo

- Kaupunki
- Vapaa-aika
- Työelämä
- Koti
- Aineistoon jälkikäteen lisätyt esineet

Kaupunki

Valomainoksia Turun kauppatorilta nähtynä

Lokakuu 1958

Valokuvaaja: Keijo Hakanen / TMK

Kauppatorin ympärille on kertynyt paljon kauppoja, kivijalkaliikkeitä ja tavarataloja. Kauppojen ja tuotteiden mainokset valaisevat hämärtyvää iltaa. Silon päätuotteita olivat naisten alusvaatteet, yöpaidat, kerrastot ja alushameet. Atlas oli Suomen Trikoon tuotemerkki. Kestilä ja Rönkä myivät lähinnä naisten ja miesten päällyysvaatteita. Turun kauppatorilla on ostettu ja myyty tavaraa jo 1600-luvulta lähtien.

Mitä tuotemerkkejä muistat nuoruudestasi?

Raitiovaunuja Kauppatorin pysäkillä

Toukokuu 1972

Valokuvaaja: C. J. Gardberg / TMK

Raitiotieliikenne oli Turussa laajimmillaan 1960-luvulla, jolloin liikennöi 4 linjaa. Liikennöinti lopetettiin vuonna 1972. Raitiovaunun vierellä sijaitseva kivitalo, vuonna 1909 valmistunut hotelli Hamburger Börs, purettiin kaupunkilaisten vastustuksesta huolimatta vuonna 1976.

Oletko matkustanut raitiovaunulla Turussa?

Minkälainen oli koulu- tai työmatkasi?

Mitä mieltä olet uudesta suunnitelmasta palauttaa raitiotie Turkuun?

Villakangastakki

1900-luvun puolivälistä

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Takki on itse tehty tai ompelijalla mittojen mukaan teetetty, eli hyvin istuva. Naiset eivät 1940- ja 50- luvuilla käyneet kylmänä vuodenaikana asioilla ilman hattua tai huivia, myös käsineiden käyttäminen oli tavallista.

Asukokonaisuudesta puuttuu käsilaukku.

Onko kuvassa sinulle tuttuja vaatteita tai esineitä?

Mitä luulet, mihin kuvan nainen on lähdössä?

Kalle Rautiainen (1889-1969), Aurajokinäkymä Tuomiokirkolle päin, 1936

Öljymaalauk kankaalle, 40,5 x 55,5 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Valokuvaaja: Mikko Kyynäräinen / TMK

© Kuvasto

Aurajoen rannoilla on hyvä kuljeskella kesäpäivänä katselemassa maisemia ja kaupungin näkymiä. Jokilaivat kelluvat joessa. Tuomiokirkon lyönnit kuuluvat pitkälle joen alajuoksulle asti.

Onko maisema sinulle tuttu?

Mistä maiseman eri osista tunnistat sen?

Jussi Mäntynen (1888–1978), Hirvi, 1924, paljastettu 1969

Pronssiveistos, jalusta punaista graniittia, 350 x 82 x 189 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

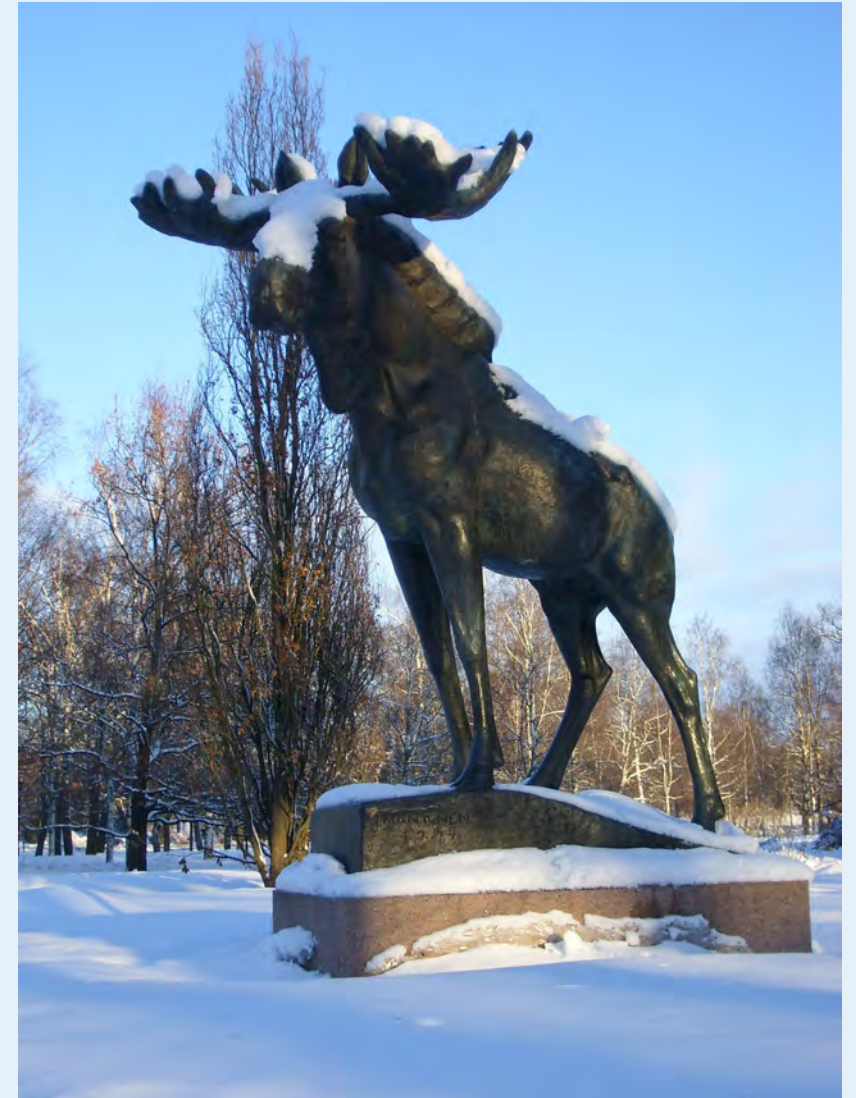
Valokuvaaja: Tatiana Tolonen / TMK

© Kuvasto

Jussi Mäntynen Hirvi-veistos seisoo Turussa

Kupittaaanpuistossa. Samanlainen Mäntynen Uroshirvi on myös Viipurissa Torkkelin puistossa Aalto-kirjaston vieressä, Helsingin luonnontieteellisen museon edustalla sekä Lahdessa Erkon puistossa.

Oletko nähnyt tämän veistoksen ja missä kaupungissa?

Petri Niinivirta, Kujanäkymä Luostarinmäeltä, 1978

Öljymaalaukset pahville, 33 x 41 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Valokuvaaja: Martti Puhakka / TMK

© Kuvasto

Luostarinmäen käsityöläismuseon kujalla näkyy leipurin puodin merkinä viipurinrinkilä. Vanhimmat rakennukset ovat yli 200 vuoden ikäisiä. Luostarinmäellä voi tutustua erilaisiin käsityöläisammattiteihin, jotka ovat katoamassa tai ainakin harvinaisia – täällä voit seurata esimerkiksi savenvalajan, kirjansitojan ja kankurin työskentelyä.

Mitä käsityöammatteja on ollut ennen?

Mitä muita vanhoja puutaloalueita löytyy Turusta?

Kalossit jalassa

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Kumiset päällyskengät eli kalossit menivät pois muodista 1950-luvun lopulla. Kuvan kalossit ovat lämpimät, koska niissä on moksavuori. Ne vedettiin sade- ja kurakeleillä suojaksi jalkineiden päälle.

Mihin vuodenaikaan kalosseja on käytetty?
Kuka tällaisia jalkineita yleensä on käyttänyt?

Elämää Turun kauppatorilla

1960-luku

Valokuvaaja: Kalervo Valli / TMK

Kauppatori on suosittu kauppapaikka, josta saa hankittua lähes kaikki tuoreet vihannekset, marjat, kalat ja kukkaset. Myös vaatteita ja valmiita ruoka-annoksia on myytävänä. Torilla on tunnelmaa, myyjien kanssa voi vaihtaa kuulumisia tai istahtaa torikahveille.

Mitä tuotteita olet ostanut Kauppatorilta?

Vapaa-aika

Putkiradio

Valmistaja: Oy Fenno-Radio Ab

Valmistusvuosi: 1954

Valokuvaaja: tuntematon / TMK

Vielä 1930-luvulla radiolähetykset eivät kuuluneet joka kylässä ja pitäjässä, mutta vuosikymmenen edetessä tilanne parani huomattavasti. 1940-luvulla voitiin kuunnella jo paikallisradioita. Ensimmäisen televisiolähetyksen juonsi näyttelijä Lasse Pöysti vuonna 1955. Yleisradio aloitti säännölliset televisiolähetykset vuonna 1958.

Millaisia radio-ohjelmia kuuntelit lapsuudessa / nuoruudessa mielelläsi?

Vichy-pullo

Valmistaja: Auran Panimo Oy

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Kivennäisveden, suomalaisittain “vissyn”, on ajateltu edistävän terveyttä veden sisältämien kivennäisaineiden takia. Auran panimon valmistaman patenttikorkkisen Vichy-pullon etikettiä koristavat kuplahelmet.

Oletko joskus maistanut tätä juomaa, piditkö siitä?

Ilmapallojen myyntiä Kauppatorilla vappuna

1950–1960-lukujen taite

Valokuvaaja: Alpo Mannonen / TMK

Kauppatori on ollut monien tärkeiden tapahtumien pitopaikka ja läpikulkureitti kaupungin halki. Vapputorilla myydään jos jonkinmoista lelua ja huvivälinettä, ja lapset ihailevat ilmapallonmyyjien isoja pallokimppuja.

Oletko ollut asiakkaana tai myyjänä Kauppatorilla?

Mitä mieltä olet toriparkista?

Wäinö Aaltonen (1894–1966), Paavo Nurmi, 1952

Valos 1952, pystytys 1955

Pronssiveistos, jalusta punaista graniittia

214,5 x 65 x 150 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Valokuvaaja: Terhi Jälkö / TMK

© Kuvasto

Wäinö Aaltosen veistämä juoksijasankari juoksee

Kaskenkadun ja Itäisen Rantakadun risteyksessä.

Veistoksen kuvaama liike suuntautuu kohti Aurajoen
yläjuoksua, kohti Nurmen omia harjoittelumaastoja.

Oletko nähnyt Paavo Nurmen juoksevan?

Oletko itse ollut juoksukilpailuissa?

Jalkapallo-ottelu Urheilupuistossa

1960-luku

Valokuvaaja: tuntematon / TMK

Urheilupuistossa on monta eri kenttää: tenniskenttä, koripallokenttä ja rantalentopallokenttä sekä jalkapallokenttä. Puistossa on myös ikääntyneille tarkoitettu Unelmien kannas -harjoittelualue. Urheilupuistossa voi liikunnan lisäksi nauttia luonnosta.

Oletko ollut seuraamassa urheilukisoja tai itse kilpaillut Urheilupuistossa?

Erika Adamsson (s. 1973), Outdoor Swimming Pool in the 70s, 2016

Ölly- ja alkydimaalaus alumiinille, 150 x 150 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Valokuvaaja: Pekko Vasantola / TMK

© Kuvasto

Samppalinnan maauimalassa vietetään kesäistä päivää. Ihmiset kulkevat altaan äärellä uimapuvuissaan. Sininen uimarengaskin erottuu auringonottajien viereltä. Kohta pääsee uimaan!

Missä on sinun mieliuimapaikkasi?

Osaatko uida sammakkoa tai kroolia, oletko joskus tehnyt uimahyppyjä?

Tyttöjen kaunoluistelukilpailut Urheilupuistossa

Kevättalvi 1941

Valokuvaaja: tuntematon / TMK

Urheilupuisto on tärkeä virkistysalue, jossa voi harrastaa monia eri lajeja. Tyttöjen kaunoluistelukilpailujen osanottajat ovat pukeutuneet kauniisiin asuihin, luulisi kilpaillessa tulleen kylmä!

Oletko harrastanut luistelua?

Oletko ollut katsomassa luistelukilpailuja?

Samppalinnan ravintolan ulkoterassi

1900-luvun puoliväli

Valokuvaaja: Hans Othman / TMK

Ihmisiä istuskelee lämpimänä kesäpäivänä ravintolan ulkoterassilla. Ravintola Samppalinnalla on pitkät perinteet, se aloitti toimintansa jo vuonna 1865. Rakennus on jokirannan maamerkki, joka on ikuistettu lukuisiin valokuviiin ja maalauksiin. Ravintolan rakennuttaneen P. C. Rettigin perustaman Samppalinnarahaston tuotoilla rahoitettiin mäen ja jokirannan kaunistamishankkeita.

Oletko joskus käynyt syömässä Samppalinnan ravintolassa?

Mitä muita ravintoloita muistat Turusta?

Onko sinulla valokuvia ravintola Samppalinnasta?

Työelämä

Työkalulaatikko

1900-luvun alku

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Maatilalla tarvittiin teknisiä taitoja ja työkaluja erilaisten koneiden ja kulkuneuvojen korjaamiseen ja huoltamiseen. Kuralassa toimineen maanviljelijä Mauri Kohmon itselleen tekemä työkalulaatikko sisältää hohtimet, vasaran, jakoavaimen ja meisseleitä. Laatikon huolellinen viimeistely, lukkomekanismi ja upotetut saranat, kertovat omistajansa kädentaidoista.

Mihin kuvan työkaluja on voitu käyttää?

Oletko itse käyttänyt samanlaisia?

Kauppahalli, hedelmä- ja makeisliikkeen myyntitiski

Huhtikuu 1977

Valokuvaaja: Henry Edman / TMK

Hallin pikku puodin hyllyt notkuvat herkkuja, on mehuja, suklaata, hedelmiä ja keksejä. Erityisen houkuttelevilta näyttävät kilohintaan myytävät kuivatut hedelmät.

Täällä on varmasti saanut henkilökohtaista palvelua. Turun kauppahallilla on jo ikää yli 120 vuotta ja se on edelleen suosittu ostospaikka niin paikallisille kuin turisteille.

Mitä tuotteita olet ostanut Kauppahallista?

Maitotonkkia Kuralan Kylämässä

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Maitotonkat on sijoitettu punamullatun navetan seinustalle. Navetta oli pääasiassa naisten työpaikka. Maidonmyynnistä sai talousrahaa, jolla ostettiin kaupasta se tarpeellinen, jota ei pystytty itse tuottamaan, kuten mausteet ja kahvi. Maitotonkkia käytettiin maidon kuljetukseen maatilalta meijeriin.

Millaisissa muissa astioissa maitoa on säilytetty?

Paolo Battilana (s. 1953), Arkipäivä, 1974

Öljymaalaus pahvilevyllä, 49,5 x 49,5 cm

Turun kaupungin taidegalleria

Valokuvaaja: Raakel Närhi / TMK

© Kuvasto

Laiva on päätyntä telakalle korjattavaksi. Sinisiin työhaalareihin pukeutunut työmies tasapainoilee telineillä ja on kyykistynyt Beatris-nimisen laivan kylkeen, ankkurin viereen vasara kädessään.

Oletko joskus käynyt laivatelakalla?

Minkä nimisiä laivoja muistat?

Leipomon myymälä

1960-luvun loppu

Valokuvaaja: tuntematon / TMK

1960-luvulla leipomoissa oli enemmän henkilökuntaa kuin nykyisin. Vitriinissä on laskiaispullia, leivoksia ja erilaisia pikkuleipiä. Vasemmassa reunassa näkyy osa perinteisestä ruokakaupan vaa'asta, jolla tuotteet punnittiin punnuksia apuna käyttäen. Oululainen Leipomo Oy perustettiin vuonna 1900 ja sen toiminta päättyi 1960-luvun lopussa. Leipomo toimi osoitteessa Eerikinkatu 17 ja kuvassa oleva myymälä Aurakatu 5 B:ssä.

Mikä oli lähileipomosi?

Leo Jokinen (s. 1947), Prässääjät, 1973

Öljy- ja temperamaalaus kovalevyllä, 120 x 172 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Valokuvaaja: Liisa Hinkkanen / TMK

© Kuvasto

Taiteilija Leo Jokisen äiti työskenteli prässääjänä.

Maalauksessa naiset seisovat höyryn ja
vaatetankojen keskellä prässäämässä takkeja,
paitoja ja housuja.

Turku–Helsinki-radan työläisiä

Heinäkuu 1938

Valokuva: Turun Sanomat / TMK

Junamatkailu on parhaimmillaan leppoisaa, matkan varrella voi nähdä kauniita puisia asemarakennuksia. Rantarata on tärkeä yhteys Turun ja Helsingin välillä. Radan rakentaminen oli aikoinaan hidasta ja raskasta työtä, tukkeja ja kiskoja nostamaan tarvittiin koneita. Ennen koneita työskenneltiin hartiavoimin. Turku–Saloväliä alettiin rakentaa vuonna 1899. Rataa on korjattu lähes koko 1900-luvun ajan mutkien suoristamiseksi.

Mitä muita koneilla tehtäviä töitä tehtiin ennen käsivoimin?

Muistatko ensimmäisen junamatkasi?

Puolauskoneen käyttäjä

1950-luku

Valokuva: Hede Foto / TMK

Yli puolet turkulaisista ansaitsi elantonsa teollisuustyössä 1950-luvulla. Naisten suurin työnantaja oli Barkerin kutomo, miesten merkittävä työllistäjä oli Crichton Vulcanin telakka.

Oletko ollut töissä tehtaassa?

Mitä tehtaassa valmistettiin?

Koti

Kaksi nallea

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Kuvan nallet asuvat Iso-Kohmon tupakamarissa, jossa ne seuraavat talon vieraiden puuhia. Entisajan lelut olivat kestäviä ja niillä ehtivät leikkiä useammat sukupolvet. Nallevanhukset ovat sen ikäisiä, että heidän on vain lepäiltävä, etteivät sahajauhot pursua ulos.

Missä nämä kuvan nallet istuvat?

Onko sinulla tai lapsillasi / lastenlapsillasi ollut nalleja?

Minkä niminen oma nalleesi oli?

Mäenlaskua Puolalanpuistossa

1900-luvun puoliväli

Valokuvaaja: Hans Othman / TMK

Aurinko on lämmittänyt lumisen rinteän sohjoiseksi, mutta kelkka luistaa! Taustalla näkyvä komea jugend-tyylinen kivitalo on Asunto Oy Albatross, joka valmistui vuonna 1911 vuokrataloksi. Rakennuksen ylimmän kerroksen ateljeessa ovat työskennelleet monet taiteilijat, mm. Wäinö Aaltonen, Ali Munsterhjelm ja Greta Schalin.

Oliko sinulla lapsena oma kelkka?

Kahvimylly

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Kahvi oli säännöstelyn alaisena 1939–1954, jolloin käyttöön otettiin erilaiset korvikkeet. Korvikkeita valmistettiin monenlaisista raaka-aineista, sokerijuurikkaasta, porkkanasta, paahdetusta leivästä ja jopa tammenterhoista! Aito kahvi olikin monen himoitsemaa. Pavut paahdettiin ensin brännärissä, jonka jälkeen ne jauhettiin kahvimyllyssä.

Oletko itse käyttänyt kahvimyllyä?

Millainen tuoksu tulee, kun kahvimyllyä käytetään?

Millaisissa paketeissa kahvipavut myytiin?

Saunavihdan tekijä

1940-luvun alku

Valokuva: Turun Sanomat / TMK

Vihta vai vasta?

Länsisuomalaiset vihtovat, itäsuomalaiset vastovat.

Vihtominen kuuluu kesäsaunaan, vaikka vihtojakin voi pakastaa vaikka joulusaunaa ajatellen.

Kumpaa sanaa käytät, vihta vai vasta?

Osaatko sitoa saunavihdan?

Oliko kesällä jotain muita perinteitä kuin vihdanteko?

Matti Helenius (s. 1951), Tuoretta leipää, 1973

Grafiikka, viivasyövytys, akvatinta, 39,5 x 28 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Valokuvaaja: Raakel Närhi / TMK

© Kuvasto

Tuoreen leivän tuoksu leijuu tuvassa. Mummo on leipomassa leipää ja ottaa leivinuunista leipälaudalla kaksi rapeakuorista limppua. Lapsi odottaa jo lämpimäisiä.

Onko leipälaudalla kakko, rieska, limppu vai rievä?

Koulupojat piirustustunnilla

Huhtikuu 1947

Valokuva: Turun Sanomat / TMK

Sotavuosien jälkeen Turussa oli paljon lapsia. Luokissa oli tungosta ja joissakin kouluissa annettiin opetusta aamu- ja iltavuorossa. Kuvassa oleva kansakoulunopettaja oli nimeltään Ukko Kivistö, joka kirjoitti opettajan toimen ohella nuortenkirjoja ja toimi aktiivisesti partioliikkeessä.

Minkälainen pulpetti sinulla oli koulussa?

Käytittekö lyijykyniä vai mustekyniä?

Mikä oli lempiaineesi koulussa – ja mikä vähemmän mieluinen?

Oletko käynyt poika- tai tyttökoulu vai ollut sekaluokalla?

Yrjö Aaltonen (1908-1993), Matonkuteiden leikkaaja, 1937

Öljymaalauk kankaalle, 42 x 36 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Kuva: TMK

© Kuvasto

Matonkuteiden leikkaaminen on ollut naisten ja lasten työtä. Vanhat vaatteet tai lakanat saadaan hyötykäyttöön kun niistä leikataan siistiä suikaletta. Valmiin maton raitoja katsoessa voi ehkä vielä tunnistaa tuttuja vaatteita ja kauniita kuoseja.

Minkä värisiä kuteita kuvassa on jo leikattu?

Oletko joskus leikannut matonkuteita?

Oletko kutonut mattoa?

Matti Helenius (s. 1951), Kalanperkaaja, 1977

Grafiikka, viivasyövytys, akvatinta, 36 x 26 cm

Turun kaupungin taidekokoelma

Valokuvaaja: Raakel Närhi / TMK

© Kuvasto

Kalastaja on perkaamassa päivän kalansaalistaan.

Jalassa on aidot nokialaiset kumisaappaat. Kissa odottaa innokkaana perkuutähteitä.

Oletko joskus käynyt ongella?

Onko sinulla joskus ollut lemmikkejä tai kotieläimiä?

Aineistoon jälkikäteisen lisätyt esineet

Pyykkipoika

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Pyykkipojat tulivat käyttöön 1800-luvun alusta, ensiksi yhdestä puusta veistettyinä kuten tämä. 1800-luvun jälkipuoliskolla kehitettiin nykyisin käytössä oleva malli, jossa kahta puu- tai muovikappaletta yhdistää niitä toisiaan vastaan puristava jousi. Pyykin ripustamisen lisäksi pyykkipojalle on keksitty lukemattomia muita käyttötapoja, vaikkapa estämään leveiden housunlahkeiden likaantuminen polkupyörällä ajaessa.

Luulusikka

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Sarvi, luu tai puu on ollut lusikoiden materiaali jo vuosituhansia. Pesä on matala eikä sillä ole syöty keittoa vaan paksua puuroa joka oli osa päivittäistä ruokavaliota. Lusikkaa ei myöskään pidetty kädessä kuten nykyään vaan sen varsi oli nyrkin sisällä hieman kuten pienten lasten opetellessa syömään.

Leikkilehmä

Pituus 4 cm, korkeus 3 cm ja leveys 1,5 cm

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Lapset ovat leikkineet eläinhahmoilla jo tuhansia vuosia ja ne ovat edelleen suosittuja leluja.

Leikkikaluissa esiintyvät eläimet ovat muuttuneet aikojen kuluessa. Yleisimpiä leikkieläimiä ovat ne, jotka kuuluvat lasten elämään. Tällä puusta valmistetulla lehmällä on leikitty Nuhjalan kartanossa Vehmaalla 1900-luvun alusta lähtien usean sukupolven ajan.

Millaisilla leikkieläimillä olet leikkinyt?

Leikkihevonen

Pituus 4 cm, korkeus 3 cm ja leveys 0,5 cm

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Lapset ovat leikkineet eläinhahmoilla jo tuhansia vuosia ja ne ovat edelleen suosittuja leluja.

Leikkikaluissa esiintyvät eläimet ovat muuttuneet aikojen kuluessa. Yleisimpiä leikkieläimiä ovat ne, jotka kuuluvat lasten elämään. Tällä puusta valmistetulla hevosella on leikitty Nuhjalan kartanossa Vehmaalla 1900-luvun alusta lähtien usean sukupolven ajan.

Mitä leluja sinulla oli lapsena?

Leikkikoirra

Pituus 3 cm, korkeus 2,5 cm ja leveys 0,5 cm

Valokuvaaja: Ville Mäkilä / TMK

Lapset ovat leikkineet eläinhahmoilla jo tuhansia vuosia ja ne ovat edelleen suosittuja leluja. Leikkikaluissa esiintyvät eläimet ovat muuttuneet aikojen kuluessa. Yleisimpiä leikkieläimiä ovat ne, jotka kuuluvat lasten elämään. Tällä puusta valmistetulla koiralla on leikitty Nuhjalan kartanossa Vehmaalla 1900-luvun alusta lähtien usean sukupolven ajan.

Mistä materiaaleista leluja tehtiin ennen? Entä nykyään?

